

ORGANIZATIONAL STRESS SOURCES OF TEACHERS WORKING IN BOARDING SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS (EXAMPLE OF DENİZLİ PROVINCE)

Halit ULUSOY*

Hatice ULUSOY**

*İlçe Milli Eğitim Müdürü, Bekeilli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, h.ulusoy20@hotmail.com, Denizli.

**İngilizce Öğretmeni, Bekeilli Atatürk Anadolu Lisesi, hatice_inal@hotmail.com, Denizli.

Received Date: 11.05.2024 Revised Date: 18.06.2024 Accepted Date: 04.07.2024

Copyright © 2024 Halit ULUSOY, Hatice ULUSOY. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

Stress is becoming one of the most important problems of the modern age in terms of individual, organizational and institutional aspects, which makes it difficult for people to adapt to environmental conditions, negatively affects their social relations, and reduces their performance in working life. One of the areas of social relations where stress is experienced most intensely is the field of education and training, and schools, which are the main institutions of this field. Considering the massiveness and effectiveness of educational activities, it is a necessity to combat the stress experienced in this field and to identify the stress sources of teachers, which is one of the main components of this field. In this study, which was carried out for this purpose, the perception of organizational stress sources by teachers working in secondary education institutions with hostels, the effects of these resources on teachers and the differentiation of teachers according to these sources were examined. Among the universe of the research, 15 schools were selected considering the purpose of the research, limitations and opportunities, and 258 teachers working in these schools were selected as the sample group of the research. The data collection tool used in the study was developed by Aslan (1995) and updated by Merkan (2011). The "Teachers' Organizational Stress Sources Questionnaire" used in the research consists of 13 dimensions. As a result of the research, it was determined that the attitudes and behaviors of the managers, human relations and the way of supervision constituted the lowest organizational stress source among 13 dimensions.

Keywords: Stress, Organization, Secondary Education, Organizational Stress

PANSİYONLU ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTSEL STRES KAYNAKLARI (DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ)

ÖZET

Stres, insanın çevresel koşullara uyumunu güçleştiren, sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyen, çalışma yaşamında performansını düşüren, bireysel, örgütsel ve kurumsal açıdan modern çağın en önemli sorunlarından birisine dönüşmektedir. Stresin en yoğun yaşandığı sosyal ilişkiler alanından birisi de eğitim-öğretim alanı ve bu alanın temel kurumu olan okullardır. Eğitim-öğretim faaliyetinin kitleselliği, etkililiği düşünüldüğünde, bu alanda yaşanan stresle mücadele edilmesi, bu alanın temel bileşenlerinden birisi olan öğretmenlerin stres kaynaklarının tanımlanması bir zorunluluktur. Bu amaç doğrultusunda yürütülen bu araştırmada, pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarını algılama biçimleri, bu kaynakların öğretmenler üzerindeki etkileri ve öğretmenlerin bu kaynaklara göre farklılaşma biçimleri incelenmiştir. Araştırmanın evreni içerisinden araştırmanın amacı, sınırlılıklar ve olanaklar gözeticilerle 15 okul seçilmiş, bu okullarda görev yapan 258 öğretmen, araştırmanın örneklem grubu olarak seçilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, Aslan (1995) tarafından geliştirilmiş, Merkan (2011) tarafından güncelleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan "Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Anketi" 13 boyuttan meydana gelmektedir. Araştırma sonucunda yöneticilerin tutum ve

davranışları, insan ilişkileri ve denetim biçiminin 13 boyut içerisinde en düşük örgütsel stres kaynağını oluşturduğunu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Stres, Örgüt, Ortaöğretim, Örgütsel Stres

1. GİRİŞ

Stres modern çağın yaşam koşullarında özellikle çalışma yaşamı içerisinde yer alan bireylerin uyum, bütünleşme ve verimliliğini etkileyen temel olguların başında gelmektedir. Değişen iş ve çevre koşulları, çağımızın hastalığı olarak adlandırılan stres vestrese bağlı pek çok sorunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Birey, yaşamını sürdürürken sorunlar karşısında psikolojik, fizyolojik ve davranışsal tepkiler vermektedir. Bu tepkilerin hepsi ortaya çıkan yeni koşullara uyum sağlamaya yönelik olmaktadır. Değişen koşullara uyum sağlayamamak ve bunun gerilimini yaşamak ise bireyin performansını azaltabilmektedir (Balaban, 2000). Stres modern dönemin en önemli hastalığı olarak kabul edilmektedir. Stres son yıllarda çok kullanılan bir kavram olmasına karşın sözcüğe yüklenen anlam kişiden kişiye değişiklik göstermektedir.

İvancevich ve Matteson'a (1990) göre; stres duygusal bir durumu ifade ettiği için anlamının açıklanması güçtür. Stres kavramı çerçevesinde yürütülen araştırmalar ve tartışmalar çerçevesinde stres sözcüğüne yüklenen anlam iki temel noktada toplanmaktadır. Birinci temel nokta; stresin yol açtığı varsayılan migren, yüksek tansiyon, ülser, vb. hastalıklardan yola çıkarak yapılan tanımlar, ikinci temel nokta da iletişim bozuklukları, iş yoğunluğu, iş hayatında görev değişiklikleri, rol çatışması, rol belirsizlikleri, değişimin hızı ve yoğunluğu gibi stres düzeyini arttıran değişkenlere dayalı olarak yapılan açıklamalardır.

Stresle ilgili tanımların bir kısmı, uyarıcıların önemini vurgularken, bir kısmı daişsel tepkilerin ya da fizyolojik, psikolojik ve davranışsal savunmaların üzerinde durmaktadır. Bir grup araştırmacı da uyarıcı ve tepkietkileşimindeki bireysel özellikleri, diğer bir deyişle bireyin başa çıkma mekanizmalarını vurgulamaktadır (Balaban, 2000). Stres kavramının içeriği ve yüklenen anlamına ilişkin yukarıda yapılan açıklamaların her biri stresin ortaya çıkışı ve düzeyine ilişkin önemli görüşler ortaya koymaktadır. "Stres hem uyarıcı, hem tepki, hem de bu ikisi arasındaki etkileşimi içeren bir kavramdır. Günümüzde en çok kullanılan ve kabul gören tanım, bu üç unsurun birlikte ele alındığı ve işleyişlerinin birlikte değerlendirildiği tanımdır.

Sonuç olarak stres, organizmanın kendisi ve çevresi arasındaki ilişkiye bağlı olarak ortaya çıkan ve uygun düzeyde olduğu sürece gelişmeye yardımcı, aşırı olduğu durumlarda ise bireyin tüm biyolojik ve psikolojik kaynaklarını tüketen bir durum olarak değerlendirilmektedir (Goldberger ve Breznitz, 1982). Balcı'ya göre (2000) stres, çağdaş insan yaşamının her zaman ve mekânında karşı karşıya kaldığı ve/veya karşılaşıacağı bir olgudur. Çağdaş yaşam koşulları bireyi çeşitli stres kaynakları ile karşı karşıya bırakmaktadır.

Stres, hayatımızın her aşamasında çeşitli kaynaklarıyla karşımıza çıkmasına, yaşamımızı etkilemesine karşın genellikle çalışma ortamında daha çok karşımıza çıkar. Çağdaş yaşam tarzının çalışma ortamı ve iş ilişkileri stres için elverişli bir ortamdır. Çağdaş yaşamın çalışma ortamının, iş ilişkilerinin yol açtığı stresin değişik kaynakları, nedenleri vardır ve çalışma yaşamının gruplarının, meslek gruplarının da stres nedenleri ve kaynakları birbirinden farklı olabilir.

Çalışma yaşamının ortamı, ilişkileri ve gruplarının kendine özgü stres durumu, örgütsel stres olarak tanımlanır. Örgütsel stres, çalışma yaşamının yöneticileri, çalışma

yaşamının davranışları açısından önem taşıyan bir alandır. Stresin sürekliliği çalışanı fiziksel ve psikolojik açıdan olumsuz etkiler, verimliliğini düşürür, uyumunu güçleştirir. Stresin sürekliliği çalışanların örgüte katkı sunmasını olumsuz yönde etkiler.

Stresin azaltılması hem çalışanın örgüte katkısını artırır hem de onun iş doyumunu yükseltir (Balcı, 2000). Örgütsel stres, çalışanları, çalıştıkları alanın ve örgütlerin kendine özgü nedenleri ve kaynakları ile etkiler, onlarda strese neden olur. Çalışma yaşamı içerisinde yer alan her birey bu ortam ve ilişkilerden kaynaklı stresin etkisi altında kalabilir.

Öğretmenler de bir meslek grubu olarak çalıştıkları eğitim-öğretim kurumlarında stresle karşı karşıya kalırlar. Öğretmenlerin görev yaptığı kurumların en önemli girdi ve çıktısı insandır ve bu kurumların en önemli unsurunu da öğretmenler meydana getirir. Öğretmenlerin çalışma yaşamı koşullarına, beklentilerine, rol çatışmaları ve rol belirsizliklerine dayalı stresle karşı karşıya kalmaları doğaldır. Eğitim-öğretim ortamı, kurumsal işleyişi, meslek koşulları ve mesleki beklentilerin yol açtığı stres durumu, öğretmenlerin performansını olumsuz etkilemekte, eğitim-öğretim yaşamının başarısını olumsuz etkilemektedir.

Motowidlo, Packard ve Manning (1986)'ya göre, stresli olayların sıklığı işyeri koşulları ve bireyin kişiliğinin etkileşimiyle ilgilidir. Stresli olaylar bazı işortamlarında diğerlerine göre daha fazlayken, bazı insanlar tarafından diğerlerine kıyasla dahayoğun yaşanır. Bazı mesleklerin de yoğun streseyol açma olasılığı diğerlerinden daha fazladır. İşin stresli olması işin yapılış şekli ya da o işin yapısıyla ilgilidir. Bu durum başka insanların sorumluluğunun doğrudan üstlenildiği hava trafik kontrolörlüğü ya da insanlarla yüzyüze ilişki gerektiren polis, hemşire, doktor, bankacılık gibi mesleklerde daha fazla görülmektedir.

Öğretmenlerin stresle ilişkili başlıca belirtileri üzerine yapılan farklı araştırma sonuçlarına göre, stresin başlıca belirtileri, baş ağrısı, ülser, migren gibi fizyolojik, depresyon, kaygı, uykusuzluk gibi psikolojik ve sigara, alkol kullanımı, sağlıksız beslenme, işe devamsızlık, iş verimliliği ve uyumunda düşüş gibi davranışsal olmak üzere üç düzeyde ortaya çıkmaktadır. Budurum öğretmenlerin iş performansında azalma, dikkat sorunları sonucu hatalarda artış, anlayış ve hoşgörüde azalma, bireylerarası ilişkilerde çatışmalar, duyarsızlık, suçluluk, hastalanma sıklığında artış ve erken emeklilik şeklinde ortaya çıkmaktadır (Friedman, 1991; Motowidlo, Packard ve Manning, 1986).

Öğretmenlerin stres kaynakları konusunda yapılan araştırmalar ise iki boyutu ortaya çıkarmaktadır. Bu boyutlardan birincisi, kişilik boyutu ile ilgili bireysel özelliklerdir. Bu boyutta, sinirlilik, başa çıkma kaynakları, algılama, yaş, cinsiyet ve genetik özellikler gibi değişkenler öne çıkmaktadır. Genç öğretmenler daha fazla duygusal tükenme içinde olduklarını belirtmektedirler. Öğrencilere karşı olumsuz tutumlar da daha çok erkek ve ortaöğretim öğretmenlerinde görülmektedir.

İkinci boyut ise fazla işyükü, bireylerarası ilişkiler, karar vermesürecine katılamama, örgüt iklimi, fiziki koşullar, işyerindeki sosyal ve uzmanlık desteği gibi örgütsel değişkenlerle ilgili örgütsel boyuttur (Friedman, 1991). Fazla iş yükü, bir işin yapılması için bireyin yeteneğini ya da zaman sınırını geçtiğinde ve iş gereklerinin aşırı olması durumunda ortaya çıkmaktadır.

Bualandaki araştırmalarda iş yükü, niceliksel ve niteliksel yönden incelenmiştir (Greenberg ve Baron, 1997). Yapılacak pek çok işin olması yada verilen yetersiz zamanda bir işi tamamlamaya çalışmak niceliksel fazla işyüküdür. Bu durumda bireylerin aşırı çalışması ve zamana karşı yarışması söz konusudur. Niteliksel fazla iş yükü ise, bireylerin

işlerini tamamlamak için gerekli beceriden kendilerini yoksun hissetmeleri durumunda ortaya çıkar (Greenberg ve Baron, 1997; Tosi, Rizzo ve Carroll, 1986).

Niceliksel ve niteliksel iş yükü öğretmen için yüksek düzeyde strese neden olmaktadır. Fazla iş yükü sonucunda bireylerde uykusuzluk, sinirlilik, dikkatsizlik sonucu hatalarda artış ve kararsızlık görülebilmektedir. Öğretmenlerin stres kaynakları arasında rol çatışması ve rol belirsizliği önemli bir etken olarak rol oynamaktadır. Rol, bir örgütte belirli bir durumda bireyden beklenen davranış biçimleridir (Ivancevich ve Matteson, 1990). Modern toplumun yaşam biçimi bireylerin toplum içinde oynadıkları rollerin sayısını arttırmış, bireyin aynı anda modern yaşam biçiminde anne, baba, kulüp başkanı, grup lideri gibi birçok farklı rolleri üstlenmesine yol açmıştır. Her rol karşısındaki role göre belirlendiği için, bireyin üstlendiği rollerin her biri ona farklı rol beklentilerinin ve taleplerini yüklemekte ve bunların karşılanmasını zorunlu kılmaktadır. Eğitim-öğretim sürecinin temel unsuru olan öğretmenin olası rol beklentileri; okulun ya da işin beklentileri, diğer öğretmenlerin beklentileri, öğrencilerin beklentileri, velilerin beklentileri verol yükümlüsünün beklentileridir. Öğretmenin rolüne ilişkin farklı beklenti ve taleplerin birbiriyle uyuşmadığı ya da çatıştığı, ters yönde geliştiği durumlarda öğretmenin karar verme mekanizmalarında bazı aksaklıkların ortaya çıkması ve bunun sonucunda da uygun davranışlar sergileyememesi, gerçekleştirememesi rol çatışması olarak adlandırılmaktadır.

Rol çatışması içinde olan bireylerin işlerinden aldığı tatmin çok azolmakta diğer yandan örgüt içinde yöneticilerin karşıt sonuçlar doğuran kararlar alması da butatminsizliği artırmaktadır (Stora, 1992). Örgütsel stres kaynağı olarak rol belirsizliği, çalışanların, yaptıkları işle ilgili yükümlülükler konusunda yeterince bilgilendirilmemesi ve belirlenmiş görev yükümlülüklerinin belirsiz ya da anlaşılabilirliği durumunda daha çok ortaya çıkmaktadır. Çalışanların bir kısmı, iş deneyimlerine dayalı olarak bu belirsizliği ortadan kaldırmakta, bir kısmı ise bu belirsizliği rahatsız edici bir durum olarak değerlendirip stres yaşamaktadır.

Rol belirsizliği sonucu birey işe yaramazlık duygusuna kapılarak moralini düşürebilir ve işini bırakmaya niyet edebilmektedir (French ve Caplan, 1973). Öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarından birisi de bürokratik yapının işleyişinin öğretmenin görev yaptığı okula ve okulun çevresiyle ilişkilerine katılmasını engellemesi, okulun işleyişi ve çevresine ilişkin kararlarda çok az yetkili olmasıdır. Çalışma yaşamı içerisinde bireyin görev aldığı örgütün işleyişine, karar alma süreçlerine ve çevre ilişkilerine katılım olanaklarının sınırlı oluşu, bireyler için önemli bir stres kaynağıdır.

French ve Caplan'a göre, karar verme sürecine katılmanın olmayışıyla ortaya çıkan stres etkenleri, bireylerin verimliliği üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Öğretmenlerin kendisini doğrudan ilgilendiren kararlara katılım olanaklarının sınırlı oluşu, kendisini ilgilendiren konularda fikrinin alınmaması ve sadece sonuçlar konusunda bilgilendirilmesi, onların eğitim-öğretim kurumlarına olan güvenini azaltır.

Örgütteki değişikliklerin nedenine ilişkin bilgiden yoksun kalmak, bireylerin kendi kişiliklerinin dikkate alınmadığını hissettirerek, onların morallerinin ve kontrol duygularının sarsılmasına neden olmaktadır (Şahin, 1994). Bu araştırmanın konusunu, Denizli il sınırları içerisinde pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının incelenmesi ve örgütsel stres kaynaklarının öğretmenlerin durumsal özellikleriyle ilişkilerinin ortaya konulması ve pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin stres düzeylerinin durumsal özelliklerine göre farklılaşma durumu oluşturmaktadır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma ile ilgili kuramsal çerçeve ve ilgili literatür incelenmiştir. Bu incelemede, araştırmanın temelini oluşturan örgütsel stres kavramını açıklamaya yönelik kuramsal bilgiler incelenmiştir.

2.1. Stres Kavramı

Stres kavramı ilk kez Hansel Selye ile bilimsel bir anlam ve değer kazanmıştır. Selye (1982), stresi vücudun herhangi bir dış talebe verdiği özel olmayan tepki olarak tanımlamıştır. Selye'nin stres tanımı, bireyi etkileyen çevresel uyarıcı olarak değerlendirmektedir. Selye'ye göre, stresin farklı koşullara göre olumlu veya olumsuz etkileri ortaya çıkabilmektedir (Merkan, 2011). Selye'nin çalışmalarında olumlu stres, "oustres", olumsuz stres de "disstres" olarak tanımlanmıştır.

Bir başka tanımlamada ise stres, bireyin fizik ve sosyal çevredeki uyumsuz koşullar nedeniyle, bedensel ve psikolojik sınırların ötesinde harcadığı gayret olarak tanımlanmaktadır (Cüceloğlu, 1994). Stres, modern yaşam koşullarının hastalığı olarak nitelendirilir. Özellikle stres kavramı modern döneme özgü tanımlamalar ve araştırmalarda çok sık kullanılan bir kavramdır. Stres kavramı çok sık kullanılan bir kavram olmakla birlikte, kavrama verilen anlam, kişiden kişiye değişmektedir. Ivancevich ve Matteson'a göre stres, "duygusal bir durumu ifade ettiği için anlamının açıklanması güçtür. Stres kavramına ilişkin değerlendirmelerde genellikle iki farklı yaklaşımdan söz edebiliriz. Birinci yaklaşım stresi, yol açtığı varsayılan migren, yüksek tansiyon, ülser, vb. hastalıklardan yola çıkarak, tanımlamaktadır. İkinci yaklaşım ise sosyal ilişkilerin aktörleri arasında yaşanan iletişim problemleri, çalışma yaşamının iş yoğunluğu, çalışma yaşamında aktörün yaşadığı rol çatışması, rol belirsizliği, çalışma hayatının güvencesizliği, bireyin görev yeri değişikliği ya da sık sık iş değiştirmesi ve modern dönemin sosyal, kültürel değişimin hızı ve yoğunluğuna insanın uyum güçlüğü yaşaması gibi strese yol açan etkenler üzerine odaklanarak stresi açıklamaya çalışır.

Strese yönelik araştırmalar, stres düzeyinin yüksekliğinin bireyde fizyolojik, psikolojik ve davranışsal tepkilere yol açtığı ve bu tepkilerin bireyin günlük yaşamını ve çalışma hayatındaki verimliliğini olumsuz yönde etkilediğini vurgulamaktadır. Ancak uygun düzeydeki stresin de bireyin sorunları çözmesinde ve yaratıcı çalışmalarında uyarıcı rol oynadığı belirtilmektedir (Flanagan, 1994; Steers, 1991).

Hellriegel'e göre stres, bir eyleme, duruma ya da bir kişinin üzerindeki fiziksel ve psikolojik zorlamaya karşı tepkinin sonucudur. Bir diğer tanıma göre ise stres, organizmanın her türlü değişmeye yaygın tepkisidir (Demirtaş ve Güneş, 2002). Stres çift yönlü bir olgudur. Stres hem bireyi etkileyen çevresel uyarıcılardır, hem de bireyin organizmasının bu uyarıcılara verdiği tepkilerdir (Aydın, 2000).

Stres, organizmanın bedensel ve ruhsal sınırlarının tehdit edilmesi ve zorlamasıyla ortaya çıkan bir durum olarak ele alınabilir ya da stres, beden bir tepkisidir. Stresi, bedenin bir tepkisi olarak kabul ettiğimizde, stres, fiziksel bir durum ve bedenin fizyolojik tepkisidir, endişe, kaygı, depresyon veya engelleme stres olarak adlandırılmaz. Endişe, kaygı, depresyon, engelleme gibi zihinsel durumlar, fizyolojik tepki olarak adlandırılan stresin başlatıcısı olabilir, ancak bu zihinsel durumların kendisi stres değildir. Psikoloji literatüründe kaygı ile stres çoğunlukla eşanlamlı kullanılan kavramlardır. Böyle bakıldığında, kaygı; stresi hızlandırabilir ama stresin kendisi değildir. Stresi başlatan çevresel uyarıcı etkenlere stres yapıcı; "stresör" denir. Stresör bir stres yapıcı nedendir, stres ise fizyolojik veya psikolojik etki veya sonuçtur (Pehlivan, 1993).

2.2. Stres Belirtileri

Stres kavramına ilişkin algılamalarda, reaksiyonlarda bireysel farklılıklar, fiziksel belirtilerin yoğunluk ve çeşitliliği söz konusudur. Stres yaşayan bireylerde sürekli yorgunluk, uykusuzluk, sık baş ağrıları, nedeni bilinmeyen kilo kayıpları, mide problemleri vevazan, zaman deride meydana gelen döküntüler gibi daha az etkili belirtiler ortak olarak görülür. Ancak, yüksek kan basıncı, kardio-vasküler zorluklar, ülser, nefes darlığı, mide zedelenmeleri gibi daha ciddi yakınmalar da söz konusu olabilir ve bunlar acil veuzun süreli medikal tedavi gerektirebilir (Cardinell,1980; Maples, 1980).

Stresin sadece fiziksel belirtileri değil, yol açtığı davranışsal ve duygusal tepkileri de vardır. Stresin davranışsal ve duygusal tepkileri; ani duygusal dalgalanmalar, hayal kırıklıklarına karşı tolerans kaybı, yüksek düzeyde öfke, insanlarla ilgilenmede yetersizlik, çaresizlik duyguları ve/veya kontrol yetersizliği, şüphencilik ve yüksek düzeyde mesleki risk alma stresle ilgili davranışsal değişikliklerinin ortak belirtileridir (Cardinell, 1980). Stres kavramına ilişkin belirtiler çok değişik başlıklar altında toplanabilir. Braham'ın (1998) yaptığı sınıflamaya göre stresle ilgili belirtiler, fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal olmak üzere dört grupta toplanabilir.

Stresin bu belirtilerini inceleyecek olursak;

1- *Fiziksel Belirtiler:* Baş ağrısı, düzensiz uyku, sırt ağrıları, çene kasılması veya diş gıcırdatma, kabızlık, ishal ve kolit, döküntü, kas ağrıları, hazımsızlık ve ülser, yüksek tansiyon veya kalp krizi, aşırı terleme, iştahta değişiklik, yorgunluk veya enerji kaybı, kazalarda artış.

2- *Duygusal Belirtiler:* Kaygı veya endişe, depresyon veya çabuk ağlama, ruhsal durumun hızlı ve sürekli değişmesi, asabılık, gerginlik, özgüven azalması veya güvensizlik hissi, aşırı hassasiyet veya kolay kırılabilirlik, öfke patlamaları, saldırganlık veya düşmanlık, duygusal olarak tükendiğini hissetme.

3- *Zihinsel Belirtiler:* Konsantrasyon, karar vermede güçlük, unutkanlık, zihin karışıklığı, hafızada zayıflık, aşırı derecede hayal kurma, tek bir fikir veya düşünceyle meşgul olma, mizah anlayışı kaybı, düşük verimlilik, iş kalitesinde düşüş, hatalarda artış, muhakemede zayıflama.

4- *Sosyal Belirtiler:* İnsanlara karşı güvensizlik, başkalarını suçlamak, randevulara gitmemek veya çok kısa zaman kala iptal etmek, insanlarda hata bulmaya çalışmak ve sözle rencide etmek, haddinden fazla savunmacı tutum, birçok kişiye birden küs olmak, konuşmamak.

Yukarıda dört grupta toplanan stres belirtilerine karşı organizma çeşitli şekillerde tepki mekanizmaları geliştirir. Organizmanın stresörlere karşı değişik şekillerde geliştirdiği mekanizmaları ilk kez 19. Yüzyılda Fransız fizyolog Claude Bernard tarafından incelenmiştir. Bu incelemeden elli yıl sonra da Amerikalı fizyolog Walter Bradford Cannon'un çalışmaları gündeme gelmiştir. Cannon'un stresörlere karşı organizmanın gösterdiği tepkileri incelerken ileri sürdüğü "savaş veya kaç" tepkisi günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Kişi mücadele edemeyeceğine inandığı tehlikeli durumdan kaçır veya başa çıkabileceğine inandığı tehlikeyle mücadele eder (Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001).

2.3. Başlıca Stres Türleri

Strese yol açan etkenler, stresör olarak adlandırılır. Stresörlerin hepsi insan organizmasında benzer biyolojik tepkilere yol açsa da birbirinden farklı olarak nitelendirilirler. Stres kavramına ilişkin değişik çalışmaların sonuçlarına dayalı olarak üç farklı stres türünden söz edebiliriz.

2.3.1. Fizyolojik Stres

Fizyolojik stres, yakın çevrenin etkileri nedeniyle vücudun rahatsızlanması sonucu oluşan stres olarak tanımlanmıştır (Alberecht, 1988, Merkan, 2011). İnsan organizması, içinde yaşadığı ortamdaki fiziksel ve kimyasal uyarıcıları duyu organları aracılığıyla algılar. Fiziksel güçleriyle çalışanlar, gerilme, sıkıştırma ve kesme streslerine direkt olarak maruz kalırlar (Sandıkçı, 2010). İnsan organizmasında güçlü duyguların ortaya çıkmasına neden olduğu heyecanlanma durumunda, vücutta ortalama standart tepkiler oluşur. Yani hissedilen duygu türü, meydana gelen değişiklikler aynıdır (Alberecht, 1988, Özdayı, 1990).

Stres, ses, ışık, ısı yoğunluğu, sorumluluk yüklenme veya denetim sonucu ortaya çıkar. Ancak aynı ortamı paylaşan insanların tümünün tepkileri aynı veya benzer karşın değildir. İşi başarma arzusu yüksek olan bir bireyi işle ilgili gerilim motive ederken; diğer bir bireyin saldırganlık, işi yapmama isteği gibi tepkiler göstermesine neden olur (Şimşek, Akgemici ve Çelik, 2001). Stres öncelikle bir enerji tüketimidir. İnsanın strese uyum için kullandığı enerji kaynakları da tükenebilir niteliktedir. Stres, insan için ek enerji kullanım ihtiyacını ortaya çıkarır. Stres, insanın kalp atışlarını hızlandırır, kan basıncının artışı damarları genişletir. Soğuk, ısı, ilaç, çeşitli hormonlar, üzüntü, neşe gibi birbirinden farklı şeylerin vücutta biyokimyasal bir tepkiye neden olduğunu belirterek bu durumun vücutta yıpranma ve yaşlanmaya yol açtığını belirtmektedir (Selye, 1974, Merkan, 2011).

2.3.2. Psikolojik Stres

İnsanın vücuduna yönelik herhangi bir dış fiziksel etki olmaksızın düşünce süreçleri sonucu ortaya çıkan stresi, psikolojik stres olarak adlandırabiliriz. Psikolojik stres, kişiye özgüdür, kişinin bütünlüğünü zorlayıcı ve bozucu etkenlerdir. İnsan, stres karşısında psikolojik bütünlüğünü korumaya çalışır. İnsan vücudunun bu çabası hem bilinç dışı hem de bilinçli bir çabanın, mekanizmaları içerir.

Lazarus'un psikolojik stres hakkındaki kapsamlı araştırmaları, stresin oluşumunda zihinsel ve duygusal oluşumların hem duygu hem de anlam bakımından etkilerini ön plana çıkarmıştır. Aynı olay farklı bireylerde ya da aynı bireyde farklı zamanlarda farklı tepkilere yol açmaktadır. Bu süreçte en önemli değişken, ara değişkenler olarak betimlenen, bireylere göre değişiklikler gösteren psikolojik özelliklerdir. Ara değişken olarak tanımlanan, bireylere göre farklılık gösteren psikolojik özellikler; gereksinim ve güdüler, İnanç sistemleri ve algısal özellikler, eğitim ve bilgi birikimine bağlı zihinsel kaynaklardır. Psikolojik stresi, fiziksel stresten ayıran temel fark, psikolojik stresin, vücuda yönelik herhangi bir fiziki etki olmaksızın bireyin kendi düşünce süreçleri sonucu ortaya çıkmasıdır (Aslan, 1995).

2.3.3. Örgütsel Stres

Çalışma yaşamının örgütlerinde yaygın olarak yaşanan stres durumudur. Çalışma ortamının neredeyse her yönü stres üretebilir (Steers, 1981, Merkan, 2011). Çalışma hayatı içerisinde çalışanların yaşadığı stres durumu, çalışma örgütünü; işgücü verimliliğinin düşmesi, işe devamsızlık, iş güvenliği gibi konularda olumsuz etkiler. Çalışma yaşamının stresi, örgüt ve örgütün çalışanları arasında negatif etkileşime yol açar.

Modern çağın en önemli sorunlarından birisi olarak stres ve stresin çalışma yaşamına etkileri, çalışanları olumsuz etkiler, onlarda ciddi sıkıntılara yol açar. Çalışanlar, rahatsız edici, sıkıntı yaşamalarına yol açan bu durumdan kurtulmayı isterler. Nedenleri ve sonuçları bireyler arasında farklılık göstermesine karşın stres konusunda yapılan çalışmalar, örgütsel strese açıklık getirmeye çalışmakta ve örgütsel stresin olumsuz etkilerine karşı iyileştirici yöntemler geliştirmeye çalışırlar.

Çalışma hayatında belirli rol ve bu rolün gerekliliklerini üstlenen bireyler, çalışma ortamından kaynaklanan örgütsel stres ile iç içe yaşamakta ve örgütsel stres, iş stresi veya mesleki stres olarak adlandırılmaktadır. Örgütsel stres, bireyin kaynakları istemler karşısında yetersiz kaldığında ortaya çıkmaktadır. Bu durumda kaynak ile istem arasındaki denge önem taşımaktadır (Pehlivan, 1995). Çalışma hayatında yöneticilerin stresi de örgütsel stres kapsamında değerlendirilebilir ve örgütsel stresin bir alt birimi olarak kabul edilebilir.

Çalışma hayatında yaşanan bu stres durumunun temel özelliği, nedenlere bağlı stres kaynaklarının yanı sıra, sadece o örgüte özgü veya o işin yapılmasından kaynaklanan stres ortamlarını da içermesidir.

2.4. Stresin Sonuçları

Stres düzeyi kişiler arasında farklılık gösterebildiği gibi, kişide de zaman zaman farklılıklar gösterebilmektedir. Strese yol açan nedenler farklılık gösterse de, stresin yol açtığı; verimlilik düşüklüğü, iş doyumsuzluğu, moral kaybı gibi olumsuz sonuçları ortaktır. Stres hem bireyde hem de parçası olduğu örgütte ciddi sıkıntılara yol açmaktadır. Bu nedenle stres sadece bireyin bir rahatsızlığı değil aynı zamanda örgütün de rahatsızlığıdır.

Araştırmanın bu bölümünde stresin sonuçları, bireysel, fiziksel, psikolojik, davranışsal ve örgütsel sonuçları alt başlıkları altında incelenmiş ve araştırmanın amacı doğrultusunda öğretmenlik mesleğinin stres durumu çözümlenmeye çalışılmıştır.

2.4.1. Stresin Bireysel Sonuçları

Bireyde strese yol açan etkenler, birey tarafından algılandıktan sonra, stres potansiyeline yol açarak, bireyin yetenek ve kapasitesi ölçüsünde onu belirli davranışlarda bulunmaya yöneltmektedir. Stresin bireysel sonuçları, bireylerde sigara, alkol kullanımının artması, kaza yapma sıklığı, şiddete yönelme, isteksizlik gibi davranışsal, aile içi anlaşmazlıklar, uyku düzeninin bozulması, depresyon, psikolojik rahatsızlıklar, tükenme belirtisi gibi psikolojik ve kalp hastalıkları, baş ve sırt ağrısı, kanser, diyabet, siroz ve akciğer hastalıkları gibi fizyolojik alana ilişkin sonuçlara dayalı olarak çözümlenebilir.

2.4.2. Stresin Fiziksel Sonuçları

Strese maruz kalan bireyin öncelikle bedensel işlevleri değişime uğrar. Strese ilişkin bir kaynak algılandığında beyin, adrenalin salgısını artırır. Stres kaynağına bir tepki olarak vücudumuzda kan şekeri normalin üzerine çıkar, kalp atışları hızlanır, kaslar gerilir, terleme düzeyi artar ve duylarda aşırı uyarılma durumu yaşanır.

Strese yol açan etkenlere karşı uzun dönemli tepkiler insan organizmasında daha ciddi sorunlar yaşanmasına neden olur. Bu sorunların başında, kalp rahatsızlıkları, çarpıntı, kan basıncının artması, baş ağrısı, ülser, gastrit, sırt, boyun ağrıları sayılabilir. Bunların yanı sıra, aşırı terleme, ağız kuruması, alkol ve ilaç kullanmaya yönelme, kanser, diyabet, uykusuzluk ve cinsel performansın düşmesi de stresin ortaya çıkardığı sonuçlar arasındadır.

2.4.3. Stresin Psikolojik Sonuçları

Stres, kişinin bireysel bütünlüğünü zorlayan, baskı altına alan bir durumdur. Kişi bireysel bütünlüğünü tehdit eden stresörlere zihinsel düzeyde yeterince tepki veremediğinde, başa çıkamadığı stresin biriken ve yoğunlaşan etkileri davranış düzeyinde bazı değişikliklere neden olur (Gürüz ve Gürel, 2006). İnsanların büyük çoğunluğunun strese karşı gösterdiği ortak psikolojik tepki, stresten kaynaklanan endişeyi azaltmak için savunma mekanizmalarını kullanmalarıdır.

2.4.4. Stresin Davranışsal Sonuçları

Stresin davranışsal sonuçları da diğer sonuçları gibi kişiseldir. Genellikle görülen davranışsal sonuçların başında, sigara ve alkol kullanmaya başlama ya da kullanımın arttırılması, madde, ilaç bağımlılığı, uykusuzluk, iştahsızlık ya da aşırı yeme gelmektedir. ABD’de yapılan araştırmalar çok büyük sayıdaki işgörenin iş stresinden kurtulmak için alkol kullandığını ve yine New York’ta yapılan bir araştırmada ise genç işgönerler arasında iş stresi nedeniyle şaşırtıcı oranda uyuşturucu madde bağımlısı ortaya çıkmıştır (Aydın, 2006).

Alkol, sigara kullanımı, madde bağımlılığına yönelmenin yanı sıra, işe düşme eğilimi de stres altında gösterilen davranışsal tepkilerdir. Sosyal ilişkilerde streten olumsuz etkilenmekte, stres kişilerin sosyal çevre ilişkilerinde uyumsuzluk ve çatışmaya yol açmaktadır. Stres altında kişiler, diğer kişilere karşı daha saldırgan, daha rekabetçi, daha acımasız davranırlar ve gruba duydukları bağlılık azalır. Bu durum kişilerin zarar görmesine neden olur (Can, 2006).

2.4.5. Stresin Örgütsel Sonuçları

Çalışma hayatının bir parçası durumunda olan birey, çalışma hayatında algıladığı stres kaynaklarının niteliği ve stres kaynaklarıyla başa çıkabilme gücü oranında bireysel, fiziksel, psikolojik stres kaynaklarından etkilenir, bu kaynaklar özellikle çalışma yaşamı ilişkileri, çalışma örgütüne de yansır. Bu yansıma stresin örgütsel sonuçları olarak tanımlanabilir. Stresin örgütsel sonuçları, bireysel sonuçların örgüte yansması olarak görülebilir (Aslan, 1995).

Stresin örgütsel sonuçları, örgütsel düzeyde performans düşüklüğü, iş gören devir hızı, işe devamsızlık, yabancılaşma, iş kazalarının artışı gibi olumsuz sonuçlarıyla incelenmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalarda stresin olumsuz sonuçlarının başında performans düşüklüğü gelmektedir. Çalışanların performansı işletmelerin amacına ulaşabilmesi açısından önem taşımaktadır. Stresin performans üzerindeki etkisini hem yararlı hem de zararlı bir etken olarak değerlendiren görüşler söz konusudur. Bu konudaki ilk çalışma 1908 yılında Yerkes ve Danson tarafından yapılmış, bu çalışmada stres ile performans ve etkinlik arasında doğrusal ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Bu ilişki Y-D yasası olarak isimlendirilmiştir. Y-D yasası olarak isimlendirilen bu çalışmada stresin performansı belirli bir noktaya kadar arttırmakta, belirli bir noktadan sonrada düşürmektedir. Aşırı stres durumu, fiziksel ve psikolojik etkileri ile performansı kaçınılmaz olarak düşürmektedir. Çalışan açısından performansın en yüksek olduğu stres seviyesi, optimum stres seviyesidir. Ancak optimum stres seviyesi her birey için farklıdır. Ayrıca optimum stres seviyesi gibi, onun uzunluğu ve süresi de kişiden kişiye değişmektedir (Yıldırım, 2010).

Stresin örgütsel sonuçları konusunda üzerinde durulan olumsuz sonuçlardan birisi de çalışan devir hızıdır. Kabul edilen varsayıma göre, bir örgütte sürekli stres altında çalışan bireyin örgütle bütünleşmesi güçleşecek ve iş doyumunu, performansı düşecektir. Çalışanların devir hızı yüksekliği, onların stres altında olduklarının bir belirtisi olarak kabul edilmektedir. Yapılan farklı araştırmalar, işten ayrılmanın önemli bir nedeni olarak genel iş stresini belirleyici neden olarak kabul etmektedirler. İşten ayrılmaların diğer nedenleri ise; iş doyumsuzluğu, iş rekabeti ve mesleki rolün belirsizliği olarak sıralanmıştır (Saylan ve Yurdakul, 1997).

Stresin örgütsel sonuçlarından bir diğeri, işe devamsızlıktır. İşe devamsızlık, çalışanın işini terk etmeksizin belirli bir gün üzerinde geçici olarak işe gelmemesidir. Devamsızlık durumunda, normal şartlarda işe gelmesi gereken işgönerlerin çeşitli

nedenler yüzünden işbaşı yapmamaları ve bunu alışkanlık haline getirme eğiliminde olmaları söz konusudur (Türker, 2009).

Stresin örgütsel sonuçları arasında yabancılaşma da sayılabilir. Yabancılaşma, stresin olumsuz sonuçlarından birisidir. Davranış bilimcilere göre yabancılaşma, “işgörenlerin çalıştıkları örgütün amaçlarına, işlerin gereği olan ilke ve kurallara, iş arkadaşlarına, hem kendilerine hem de çeşitli örgütsel ve çevresel sorunlara karşı ilgisiz ve kayıtsız kalmaları” şeklinde tanımlanmaktadır (Türker; 2009).

2.5. Öğretmenlik Mesleği ve Stres

Meslek gruplarının rol yükümlülükleri, rol beklentileri, mesleğin gerekli kıldığı işe özgü ilişkiler, insan gücündeki farklılıklar, her mesleğe özgü stres kaynaklarının da farklılaşmasına neden olmaktadır. Örgütsel stres kavramının okul örgütleri ile olan ilişkisi ise Aslan’ın (1995) belirttiği gibi diğer örgütlerden farklı olarak ele alınmalıdır. Çünkü okul; insanlar arası ilişkilerin bir örneği olarak eğitim-öğretim sisteminin en tipik örneğidir. Eğitim-öğretim sisteminin en tipik örneğini oluşturan okullarda, örgütsel stres, yönetici stresi ve öğretmen stresi olarak iki boyutta incelenmektedir.

Etkili bir öğretimde, öğretmenlerin akademik yeterlilikleri kadar, kişilik özelliklerinin de çok önemli olduğunun anlaşılmasıyla “öğretmen stresi” kavramı eğitimde çokça tartışılan konular arasında yer almaya başlamıştır (Adams 1999, Akpınar, 2008). Öğretmen stresini tüm boyutları ile ele alan Kyriacou ve Sutcliffe (1978-1979) öğretmen stresi kavramını şöyle tanımlamaktadırlar. Öğretmenleri olumsuz yönde etkileyen ve sorun çözme yetisini sekteye uğratan durumlarla karşılaşıldığında, öğretmenler tarafından hoş olmayan, olumsuz duygu ve rahatsızlıklardır (Litt ve Turk, 1985, Aslan, 1995).

Öğretmen stresi çok yeni bir kavram olarak tartışılmakla birlikte birçok araştırmada sıklıkla incelenen konular arasında yer almaktadır. Bunun temel nedeni, öğretme faaliyetinin başlı başına bir stres kaynağı olarak değerlendirilmesi ve bu stres kaynağının sayıca çok kalabalık öğrenci kitlesini etkilemesidir. Aslan (1995)’ın aktardığına göre; öğretmen faaliyetlerinin doğasında bulunan stres, öğretmenlerin iş doyumunu performansını, fiziksel ve ruhsal iyilik hallerini olumsuz yönde etkilemektedir (Solman ve Feld, 1989; Litt ve Turk, 1985, Aslan, 1995). Stres düzeyi yüksek öğretmenler, negatif enerji yayarak etkileşim ve iletişimi olumsuz yönde etkilemektedirler (Naylor, 2001, Akpınar, 2008).

Eğitim-öğretim faaliyetinin kitlesel etkisi ve çok geniş bir alana yayılmış olması, öğretmen stresi üzerinde özel olarak durulmasını zorunlu kılmaktadır. Eğitim-öğretim sisteminin altyapısı, programları, araç ve gereçleri ne kadar kusursuz olursa olsun, öğretmenin kendisini mesleğine adanmasını engelleyen kuşkuları olduğu sürece, eğitim-öğretim faaliyetlerinde başarı beklemek imkansızdır. Eğitim-öğretim sisteminin nitelik arayışının başarıya ulaşabilmesinin temel koşulu, öğretmenin rahat, huzurlu ve stresten uzak olmasına bağlıdır. Çünkü stres ile başarı ve mutluluk arasında yakın bir ilişki vardır (Clark, 2000, Akpınar, 2008). Araştırmalar duygularını doğru yönetebilen kişilerin yaşamda daha başarılı olduğunu kanıtlamıştır (Bridge, 2004, Akpınar, 2008). Bu açıdan değerlendirildiğinde, öğretmen stres kaynaklarının bilinmesi önemlidir.

3. YÖNTEM

Araştırmanın konusu, problemi ve amacı doğrultusunda pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları, bu kaynakların öğretmenlerin durumsal-kategorik özellikleriyle ilişkisi ve bu özelliklerine dayalı farklılaşma eğilimlerini analiz etmeye dönük olarak gerçekleştirilen bu çalışmada, genel

tarama modeline dayalı betimsel yöntem kullanılmıştır. Bu araştırmada; pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarına ilişkin ifadeleri, araştırmanın bağımlı değişkeni, öğretmenin cinsiyeti, pansiyonlu ortaöğretim kurumunda görev süresi ve branşı da bağımsız değişken olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın evrenini, 2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılında Denizli il sınırları içerisinde yer alan pansiyonlu ortaöğretim kurumları oluşturmaktadır. 2013-2014 Yılı Eğitim-Öğretim Yılı istatistiksel verilerine göre Denizli il sınırları içerisinde 24 adet pansiyonlu ortaöğretim kurumunda, 786 öğretmen görev yapmaktadır. Araştırmanın örneklemini; Denizli İl Merkezinde, Çal ilçesinde 2, Bekilli, Çivril, Serinhisar, Güney, Çardak, Bozkurt, Çameli, Sarayköy, Buldan, Tavas, Acıpayam, Kale, bağlı ilçe merkezlerinde hizmet sunan 14 pansiyonlu ortaöğretim kurumu ile il merkezinde 1 olmak üzere toplam 15 okul ve bu okullarda görev yapan 258 öğretmen meydana getirmektedir.

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarını analiz etmek için yapılan bu araştırma, alan araştırması olarak gerçekleştirilmiş ve anket tekniği kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı olarak, Aslan (1995) tarafından geliştirilen, Merkan (2011) tarafından güncellenen “Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Anketi (ÖÖASK)” kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin; ortaöğretim kurumu adı, cinsiyeti, memuriyet görev süresi, pansiyonlu ortaöğretim kurumunda görev süresi, branşı, memuriyete başlama aşamasındaki okul mezuniyeti ve şu andaki eğitim-öğretim derecesi bilgilerini içeren sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise, pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarını ölçmeyi amaçlayan, 13 alt boyuttan meydana gelen ölçeğin ifadeleri yer almaktadır.

Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynağının analizi, örgütsel stresin öğretmenlerin “cinsiyet”, “öğretmenlik süresi”, “öğretmenlik mesleğine kaynaklık eden mezun oldukları "fakülte”, “en son eğitim derecesi” ve “branşlarına göre farklılaşma ve ilişki düzeyini analiz etmek için öncelikle dağılımın normalliği bilgisayar ortamında analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığını ortaya koymak amacıyla değişik testlerden yararlanmak mümkündür. Bu testler arasında en bilineni Ki Kare, Kolmogrov-Smirnov, Lillietors ve Shapiro-Wilk normallik testleridir. Söz konusu testlerde hipotez ile verilerin normal dağılımlı bir ana kütlede geldiği ifade edilirken, hipotezi ile ana kütlede dağılımın normale uymadığı ileri sürülmektedir. Bu araştırmada kullanılan ölçeğin dağılımının normalliğini test etmek amacıyla SPSS Paket Programına yüklenen ölçeğin dağılımı, One Sample Kolmogorv-Smirnov Testi aracılığıyla değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümünde, elde edilen veriler pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının alt boyutları esas alınarak çözümlenmiş ve bulgular alt problemler şeklinde sunulmuştur.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmanın problemini, pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarına ilişkin görüşleri oluşturmaktadır. Bu genel probleme bağlı olarak araştırmada ele alınan birinci alt problem; “pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının; Kararlara Katılma, İletişim, Yöneticilerin Tutum ve Davranışları, Denetim Biçimi, Çalışma Koşulları, Yükselme ve Gelişme Olanakları, Mesleksel Güvence, Mesleksel Görünüm, Örgütsel Olanaklar, Rol çatışması-Rol Belirsizliği, İnsan İlişkileri, Öğrencilerin Tutum ve

Davranışları, Velilerin Tutum ve Davranışları boyutlarına ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Araştırmanın temel problemi ve bu probleme dayalı olarak geliştirilen alt problemlerini çözmek için kullanılan “Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Ölçeğinin” yukarıda gösterilen alt boyutları, her alt boyutun tüm maddelerini içerecek şekilde aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

4.1.1. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Kararlara Katılma Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının birinci alt boyutunu “kararlara katılma” oluşturmaktadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğinin “kararlara katılım alt boyutu” beş maddeden meydana gelmektedir. Bu maddelerin dağılımı aşağıdaki ilgili tabloda gösterilmiştir. Tablonun ortaya koyduğu sonuçlara dayalı olarak öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları arasında yer alan “kararlara katılım alt boyutu stres algılaması” çözümlenmiştir.

Tablo 1: Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında Kararlara Katılım Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSKÖ7	Okutulacak derse ilişkin ders kitabının ve diğer eğitim araç gereçlerinin saptanmasında öğretmenlerinin görüşlerinin alınmaması	258	3,69	1,28	Katılıyorum
ÖÖSKÖ8	Okuldaki nöbet gün saatlerinin öğretmenlerin görüşü alınmadan saptanması	258	3,14	1,32	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ10	Öğretmenlerin bilgi ve istekleri dışında ders dışı etkinliklerde görev verilmesi	258	3,09	1,41	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ11	Haftalık ders dağıtım çizelgesinde ders gün saatlerinin öğretmenlerin görüş ve istekleri alınmaksızın belirlenmesi	258	3,03	1,32	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ9	Öğretmenlerin görüşü alınmadan ders yükü belirlenmesi	258	2,95	1,34	Kısmen Katılıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının birinci alt boyutunu oluşturan beş ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre, kararlara katılım alt boyutunun aritmetik ortalaması 3,18 (kısmen katılıyorum), standart sapması 1,33’dür. Bu sonuca dayalı olarak araştırmanın gerçekleştirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının birinci alt boyutunu oluşturan “kararlara katılım alt boyutunun” düzeyi genel olarak değerlendirildiğinde “kısmen katılıyorum” boyutunda yer almaktadır. Bu tabloya dayalı olarak kararlara katılım alt boyutunu oluşturan “okutulacak derse ilişkin kitabının ve diğer eğitim araç-gereçlerinin saptanmasında öğretmenlerin görüşlerinin alınmaması” en yüksek stres algılaması, “öğretmenlerin görüşleri alınmadan ders yükü belirlenmesi” de en düşük stres algılaması olarak ortaya çıkmaktadır.

4.1.2. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında İletişim Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının ikinci alt boyutunu “iletişim alt boyutu” oluşturmaktadır. Bu araştırmada

veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin iletişim alt boyutu” beş maddeden meydana gelmektedir.

Tablo 2. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin İletişim Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSK14	Çevresel kaynaklardan yararlanabilmek için çevredeki etkili kişi ve gruplarla sağlıklı diyalogun kurulmaması	258	3,21	1,05	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSK13	Okulun çevreye yeterince tanıtılmaması	258	2,89	1,19	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSK12	Bakanlığın sağladığı bazı olanaklarla ilgili duyuruların zamanında ulaştırılmaması	258	2,88	1,26	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSK15	Bilgilendirilmeleri gereken konulara ilişkin üst makamlardan gelen emir, genelge ve yazıların öğretmenlere duyurulmaması	258	2,56	1,22	Katılmıyorum
ÖÖSK16	Gerekli olan durumlarda yöneticilere ulaşmada karşılaşılan zorluklar	258	2,52	1,26	Katılmıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının ikinci alt boyutunu oluşturan beş ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre, iletişim alt boyutunun aritmetik ortalaması 2,82 (Kısmen Katılıyorum), standart sapması 1,19'dur. Bu sonuca dayalı olarak araştırmanın gerçekleştirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının ikinci alt boyutunu oluşturan “iletişim alt boyutunun” düzeyi genel olarak değerlendirildiğinde “kısmen katılıyorum” boyutunun altında kalmaktadır. Bu tabloya dayalı olarak iletişim alt boyutunu oluşturan “çevresel kaynaklardan yararlanabilmek için çevredeki etkili kişi ve gruplar ile sağlıklı diyalogun kurulmaması” en yüksek stres algılaması, “gerekli durumlarda yöneticilere ulaşmada karşılaşılan zorluklar” da en düşük stres algılaması olarak ortaya çıkmaktadır.

4.1.3. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında Yöneticilerin Tutum ve Davranışları Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının üçüncü alt boyutunu “yöneticilerin tutum ve davranışı” oluşturmaktadır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin yöneticilerin tutum ve davranışları alt boyutu” altı maddeden meydana gelmektedir.

Tablo 3. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Yöneticilerin Tutum ve Davranışları Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSKÖ17	Yöneticilerin kuralcı olması	258	2,88	1,24	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ20	Yöneticilerin farklılığa ve eleştiriye tahammül edememesi	258	2,85	1,23	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ19	Yöneticilerin öğretmenlerin sorunlarına ilişkin sorunlarına gereken ilgiyi göstermemesi	258	2,80	1,28	Kısmen Katılıyorum

ÖÖSKÖ18	Yöneticilerin öğretmenlere eşit davranmaması	258	2,75	1,37	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ22	Yöneticilerin öğretmenleri destekleyici tutum ve davranışlar göstermemesi	258	2,74	1,33	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ21	Yöneticilerin okul yönetimi konusunda yeterli bilgi ve eğitim düzeyine sahip olamaması	258	2,69	1,29	Kısmen Katılıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının üçüncü alt boyutunu oluşturan altı ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre, iletişim alt boyutunun aritmetik ortalaması 2,79 (Kısmen Katılıyorum) standart sapması 1,29'dur. Bu sonuca dayalı olarak araştırmanın gerçekleştirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının üçüncü alt boyutunu oluşturan “yöneticilerin tutum ve davranışları alt boyutunun” düzeyi genel olarak değerlendirildiğinde “kısmen katılıyorum” düzeyindedir. Bu tabloya dayalı olarak yöneticilerin tutum ve davranışları alt boyutunu oluşturan “yöneticilerin öğretmenlere eşit davranmaması”, “yöneticilerin farklılığa ve eleştiriye tahammül edememesi” en yüksek stres algılaması, “yöneticilerin okul yönetimi konusunda yeterli bilgi ve eğitim düzeyine sahip olmaması” da en düşük stres algılaması olarak ortaya çıkmaktadır.

4.1.4. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında Denetim Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının dördüncü alt boyutunu “denetim” oluşturmaktadır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin denetim alt boyutu” altı maddeden meydana gelmektedir. Bu maddelerin dağılımı aşağıdaki ilgili tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Denetim Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSKÖ27	Denetmenlerin gerekli bilgi ve yeterliliğe sahip olmaması	258	3,10	1,30	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ28	Denetimin öğretmenlere önceden haber vermeden yapılması	258	3,09	1,24	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ24	Denetimin bir baskı ve cezalandırma aracı olarak kullanılması	258	3,07	1,34	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ23	Öğretmenlerin etkinliklerinin belirlenmiş ölçütlere göre değerlendirilmemesi	258	3,07	1,23	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ25	Değerlendirmede objektif davranılmaması	258	3,03	1,32	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ26	Çalışanların çok sık ve yakından denetlenmesi	258	2,66	1,14	Kısmen Katılıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının dördüncü alt boyutunu oluşturan altı ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre, denetim alt boyutunun aritmetik ortalaması 3,00 (Kısmen Katılıyorum) standart sapması da 1,26'dır. Bu sonuca dayalı olarak araştırmanın gerçekleştirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının dördüncü alt boyutunu oluşturan “denetim alt boyutunun” düzeyi genel olarak değerlendirildiğinde “kısmen katılıyorum” derecesindedir. Bu tabloya dayalı olarak

denetim alt boyutunu oluşturan altı ifadeden “çalışanların çok sık ve yakından denetlenmesi” düşük, diğer beş madde ise orta derecede stres algılamasına yol açtığı “ortaya çıkmaktadır.

4.1.5. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında Çalışma Koşulları Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının beşinci alt boyutunu “çalışma koşulları” oluşturmaktadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin çalışma koşulları alt boyutu” on bir maddeden meydana gelmektedir. Bu maddelerin dağılımı aşağıdaki ilgili tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Çalışma Koşulları Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSKÖ30	Eğitim öğretimle ilgili mevzuatın sık, sık değiştirilmesi	258	3,99	1,28	Katılıyorum
ÖÖSK31	Ders dışı etkinliklere (sosyal faaliyet) ayıracak zamanın kalmaması	258	3,91	1,19	Katılıyorum
ÖÖSKÖ29	Mevcut koşulları dikkate almaksızın müfredat programı bitirmenin zorunlu olması	258	3,82	1,23	Katılıyorum
ÖÖSKÖ37	Eğitim araç gereçlerinin eksikliği	258	3,31	1,34	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ35	Ders yükünün fazla olması	258	2,97	1,30	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ36	Sınıfların kalabalık olması	258	2,96	1,38	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ33	Ders aralarının (teneffüslerin) kısa olması	258	2,95	1,25	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSK32	Sınav kağıtlarını değerlendirmek için yeterli sürenin verilmemesi	258	2,88	1,17	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ39	Okulun temiz olmaması	258	2,74	1,30	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ38	Dersliklerde ısıtmanın yetersizliği	258	2,73	1,31	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ34	Ders başlama ve bitiş saatlerinin uygun olmaması	258	2,63	1,16	Kısmen Katılıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının beşinci alt boyutunu oluşturan on bir ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre, çalışma koşulları alt boyutunun aritmetik ortalaması 3,17 (Kısmen Katılıyorum), standart sapması da 1,26’dır. Bu sonuca dayalı olarak araştırmanın gerçekleştirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının beşinci alt boyutunu oluşturan “çalışma koşulları” düzeyi genel olarak değerlendirildiğinde “kısmen katılıyorum” düzeyindedir. Bu tabloya dayalı olarak çalışma koşulları alt boyutunu oluşturan on bir ifadeden “mevcut koşulları dikkate almaksızın müfredat programının bitirilmesi”, “eğitim-öğretim ile ilgili mevzuatın sık, sık

değiştirilmesi”, “ders dışı etkinliklere (sosyal faaliyet) ayıracak zamanın kalmaması ve “eğitim araç-gereçlerinin eksikliğinin” orta derecede strese yol açtığı, diğer yedi maddenin ise daha düşük derecede stres algılamasına yol açtığı" ortaya çıkmaktadır.

4.1.6. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında Yükselme ve Gelişme Olanakları Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının altıncı alt boyutunu “yükselme ve gelişme olanakları” oluşturmaktadır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin çalışma koşulları alt boyutu” beş maddeden meydana gelmektedir. Bu maddelerin dağılımı aşağıdaki ilgili tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Yükselme ve Gelişme Olanakları Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSKÖ41	Ödüllerin Yetersizliği	258	3,74	1,16	Katılıyorum
ÖÖSKÖ42	Yükselme ve gelişme olanaklarından herkesin eşit olarak yararlandırılmaması	258	3,58	1,25	Katılıyorum
ÖÖSKÖ44	Hizmet içi eğitim olanaklarının yetersizliği	258	3,57	1,17	Katılıyorum
ÖÖSKÖ40	Mesleksi ilerlemede dikkate alınan ölçütlerin belirsizliği	258	3,50	1,19	Katılıyorum
ÖÖSKÖ43	Mesleksi gelişmeye yönelik kişisel çabaların desteklenmemesi	258	3,43	1,20	Katılıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının altıncı alt boyutunu oluşturan beş ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre, yükselme ve gelişme olanakları alt boyutunun aritmetik ortalaması 3,56 (Katılıyorum), standart sapması da 1,19'dur. Bu sonuca dayalı olarak araştırmanın gerçekleştirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının altıncı alt boyutunu oluşturan “yükselme ve gelişme olanakları stres algılaması” genel olarak değerlendirildiğinde Katılıyorum düzeyindedir. Bu tabloya dayalı olarak yükselme ve gelişme olanakları alt boyutunu oluşturan altı ifadenin tümünün pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerde orta derecenin üzerinde stres algılamasına yol açtığı" ortaya çıkmaktadır.

4.1.7. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında Mesleki Güvence Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının yedinci alt boyutunu “mesleki güvence” oluşturmaktadır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin mesleki güvence alt boyutu” üç maddeden meydana gelmektedir. Bu maddelerin dağılımı aşağıdaki ilgili tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Mesleki Güvence Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSKÖ46	Meslekte güvenceyi ve çeşitli baskılar karşısında öğretmenin korunmasını sağlayacak yasal dayanakların yetersizliği	258	3,72	1,22	Katılıyorum
ÖÖSKÖ45	Mesleksel örgütlenme yetersizliği	258	3,54	1,17	Katılıyorum
ÖÖSKÖ47	Görev yerinin istek dışında ve sıkça değiştirilmesi	258	2,69	1,25	Kısmen Katılıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının yedinci alt boyutunu oluşturan üç ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre, mesleki güvence alt boyutunun aritmetik ortalaması 3,31 (Kısmen Katılıyorum), standart sapması da 1,21'dir. Bu sonuca dayalı olarak araştırmanın gerçekleştirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının yedinci alt boyutunu oluşturan mesleki güvence stres algılaması "pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler arasında genel olarak değerlendirildiğinde "kısmen katılıyorum" derecesinin üzerindedir. Bu tabloya dayalı olarak mesleki güvence alt boyutunu oluşturan üç ifadenin "görev yerinin isteği dışında ve sıkça değiştirilmesi" düşük, diğer iki maddesi de orta derecenin üzerinde stres algılamasına yol açtığı" ortaya çıkmaktadır.

4.1.8. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında Mesleksel Görünüm Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının sekizinci alt boyutunu "mesleksel görünüm" oluşturmaktadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin mesleksel görünüm alt boyutu" beş maddeden meydana gelmektedir. Bu maddelerin dağılımı aşağıdaki ilgili tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Mesleksel Görünüm Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSKÖ49	Öğretmenliğin çok fedakârlık gerektiren bir meslek olması	258	4,18	1,09	Katılıyorum
ÖÖSKÖ52	Maaşın yetersiz olması	258	3,98	1,14	Katılıyorum
ÖÖSKÖ48	Öğretmenlik mesleğinin statüsünün düşük olması	258	3,90	1,21	Katılıyorum
ÖÖSKÖ51	Öğretmen davranışlarının genelde diğer meslek mensuplarının davranışlarına kıyasla daha çok sınırlandırılmış olması	258	3,84	1,08	Katılıyorum
ÖÖSKÖ50	Öğretmenlik mesleğine karşı toplumdaki olumsuz tutumlar	258	3,68	1,22	Katılıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının sekizinci alt boyutunu oluşturan beş ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre, mesleksi görünüm alt boyutunun aritmetik ortalaması 3,92 (Katılıyorum), standart sapması da 1,15'dir. Bu sonuca dayalı olarak araştırmanın gerçekleştirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının sekizinci alt boyutunu oluşturan mesleksi görünüm stres algılaması "genel olarak değerlendirildiğinde "katılıyorum" derecesindedir. Bu tabloya dayalı olarak mesleksi görünüm alt boyutunu oluşturan beş ifadeden de stres algılamasının orta derecenin üzerinde olduğu sonucu açığa çıkmaktadır.

4.1.9. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında Örgütsel Olanaklar Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının dokuzuncu alt boyutunu "örgütsel olanaklar" oluşturmaktadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin mesleksi görünüm alt boyutu" dört maddeden meydana gelmektedir. Bu maddelerin dağılımı aşağıdaki ilgili tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Olanaklar Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSKÖ55	Lojman imkânının bulunmaması veya yetersiz olmaması	258	4,01	1,14	Katılıyorum
ÖÖSKÖ56	Öğretmen evlerinin yetersiz olması	258	3,92	1,22	Katılıyorum
ÖÖSKÖ54	Okuldaki sosyo-kültürel olanakların yetersizliği	258	3,90	1,09	Katılıyorum
ÖÖSKÖ53	Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmenlere yeterli düzeyde tatil ve kamp olanakları sağlayamaması	258	3,59	1,36	Katılıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının dokuzuncu alt boyutunu oluşturan dört ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre örgütsel olanaklar alt boyutunun aritmetik ortalaması 3,85 (Katılıyorum), standart sapması da 1,20'dir. Bu sonuca dayalı olarak araştırmanın gerçekleştirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının dokuzuncu alt boyutunu oluşturan "örgütsel olanaklar stres algılaması" genel olarak değerlendirildiğinde "katılıyorum" derecesindedir. Bu tabloya dayalı olarak örgütsel olanaklar alt boyutunu oluşturan dört ifadenin tümünün orta derecenin üzerinde "stres algılamasına yol açtığı" ortaya çıkmaktadır.

4.1.10. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında Rol Çatışması ve Rol Belirsizliği Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının onuncu alt boyutunu "rol çatışması ve rol belirsizliği" oluşturmaktadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin "rol çatışması ve rol belirsizliği" üç maddeden meydana gelmektedir. Bu maddelerin dağılımı aşağıdaki ilgili tabloda gösterilmiştir.

Tablo 10. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Rol Çatışması ve Rol Belirsizliği Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSKÖ57	Öğrencilerin, yöneticilerin ve velilerin, öğretmene ilişkin farklı beklentiler içinde olmaları	258	3,74	1,11	Katılıyorum
ÖÖSKÖ58	Öğretmenlerden, görev alanına girmediğine inandığı işleri yapmasının istenmesi	258	3,45	1,24	Katılıyorum
ÖÖSKÖ59	Öğretmenin mesleğini, kendi kişilik ve değerlerine uygun görmemesi	258	2,72	1,23	Kısmen Katılıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının onuncu alt boyutunu oluşturan üç ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre rol çatışması ve rol belirsizliği alt boyutunun aritmetik ortalaması 3,30 (Kısmen Katılıyorum), standart sapması da 1,19'dur. Bu sonuca dayalı olarak araştırmamızın gerçekleştirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının onuncu alt boyutunu oluşturan "rol çatışması ve rol belirsizliği stres algılaması" genel olarak değerlendirildiğinde "katılıyorum" derecesine yakındır. Bu tabloya dayalı olarak rol çatışması ve rol belirsizliği alt boyutunu oluşturan üç ifadeden "öğretmenin, mesleğini kendi kişilik ve değerlerine uygun görmemesi" düşük, diğer iki madde ise orta derecenin üzerinde "stres algılamasına yol açtığı" ortaya çıkmaktadır.

4.1.11. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında İnsan İlişkileri Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının on birinci alt boyutunu "insan ilişkileri" oluşturmaktadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin "insan ilişkileri" altı maddeden meydana gelmektedir. Bu maddelerin dağılımı aşağıdaki ilgili tabloda gösterilmiştir.

Tablo 11. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin İnsan İlişkileri Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSKÖ60	Öğretmenler arasında arkadaşlık, işbirliği ve etkileşimin yetersizliği	258	3,16	1,23	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ61	İş arkadaşları arasında gereken uyumun olmaması	258	3,06	1,23	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ65	Öğretmenler arasındaki ilişkilerin okulla sınırlı kalması, okul dışında sürdürülmemesi	258	3,02	1,22	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ62	Okulda dedikoduların çok olması	258	2,97	1,33	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ64	Rahatça tartışılmayan, içtenliksiz ve huzursuz bir okul ortamı	258	2,87	1,33	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ63	Yöneticilerin arkadaşça davranmamaları	258	2,68	1,24	Kısmen Katılıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının on birinci alt boyutunu oluşturan altı ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre insan ilişkileri alt boyutunun aritmetik ortalaması 2,96 (kısmen katılıyorum) ,

standart sapması da 1,26'dır. Bu sonuca dayalı olarak araştırmanın gerçekleştirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının on birinci alt boyutunu oluşturan "insan ilişkileri stres algılaması" genel olarak değerlendirildiğinde kısmen katılıyorum derecesindedir. Bu tabloya dayalı olarak insan ilişkileri alt boyutunu oluşturan altı ifadeden, insan ilişkileri açısından öğretmenlerin stres algılamalarının orta derecede olduğu ortaya çıkmaktadır.

4.1.12. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında Öğrencilerin Tutum ve Davranışları Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının on ikinci alt boyutunu "öğrencilerin tutum ve davranışları" oluşturmaktadır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin "öğrencilerin tutum ve davranışları" yedi maddeden meydana gelmektedir. Bu maddelerin dağılımı aşağıdaki ilgili tabloda gösterilmiştir.

Tablo 12. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Öğrencilerin Tutum ve Davranışları Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSKÖ67	Öğrencilerin araştırma ve inceleme yapmaya isteksiz olmaları	258	4,16	1,07	Katılıyorum
ÖÖSKÖ66	Öğrencilerin düzenli çalışma olanaklarının olmaması	258	4,15	1,09	Katılıyorum
ÖÖSKÖ68	Öğrencilerin ders araç ve gereçlerini getirmeden sınıfa gelmeleri	258	4,04	1,03	Katılıyorum
ÖÖSKÖ71	Öğrencilerin bazı konularda okula önyargılarla okula gelmeleri	258	3,80	1,05	Katılıyorum
ÖÖSKÖ70	Öğrencilerin disiplin kurallarına uymaması	258	3,75	1,15	Katılıyorum
ÖÖSKÖ69	Öğrencilerin arasında gerekli uyumun olmaması	258	3,62	1,09	Katılıyorum
ÖÖSKÖ72	Öğrencilerin derste gürültü yapmaları	258	3,51	1,18	Katılıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının on ikinci alt boyutunu oluşturan yedi ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre öğrencilerin tutum ve davranışları alt boyutunun aritmetik ortalaması 3,86, standart sapması da 1,09'dur. Bu sonuca dayalı olarak, araştırmanın gerçekleştirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının on ikinci alt boyutunu oluşturan "öğrencilerin tutum ve davranışları stres algılaması" genel olarak değerlendirildiğinde "katılıyorum" derecesi düzeyindedir. Bu tabloya dayalı olarak öğrencilerin tutum ve davranışları alt boyutunu oluşturan yedi ifadeden, öğrencilerin tutum ve davranışları açısından öğretmenlerin stres algılamalarının yüksek derecede olduğu ortaya çıkmaktadır.

4.1.13. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Arasında Velilerin Tutum ve Davranışları Stres Algılaması

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamalarının on üçüncü alt boyutunu "velilerin tutum ve davranışları" oluşturmaktadır.

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin “velilerin tutum ve davranışları” dört maddeden meydana gelmektedir. Bu maddelerin dağılımı aşağıdaki ilgili tabloda gösterilmiştir.

Tablo 13. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Velilerin Tutum ve Davranışları Stres Algılaması

SIRA	Ölçek Maddeleri	N	X	Ss	Katılım Düzeyi
ÖÖSKÖ	Velilerin çocuklarına ve okula karşı ilgisiz olmaları	258	4,15	1,02	Katılıyorum
ÖÖSKÖ	Velilerin öğrenci başarısızlığından öğretmeni sorumlu tutmaları	258	3,85	1,09	Katılıyorum
ÖÖSKÖ	Velilerden gelen aşırı talepler	258	3,28	1,14	Kısmen Katılıyorum
ÖÖSKÖ	Velilerle ilişkilerde yöneticilerin öğretmenin yanında olmamaları, onu desteklememeleri	258	3,03	1,34	Kısmen Katılıyorum

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının on üçüncü alt boyutunu oluşturan dört ifadenin ortaya koyduğu sonuçlara göre velilerin tutum ve davranışları alt boyutunun aritmetik ortalaması 3,58 (Katılıyorum) standart sapması da 1,15’dir. Bu sonuca dayalı olarak araştırmanın gerçekteşirildiği pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının on üçüncü alt boyutunu oluşturan velilerin tutum ve davranışları stres algılaması ” genel olarak değerlendirildiğinde “katılıyorum” düzeyindedir. Bu tabloya dayalı olarak velilerin tutum ve davranışları alt boyutunu oluşturan dört ifadenin, öğrencilerin tutum ve davranışları açasından öğretmenlerin stres algılamalarının orta derecenin üzerinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları olan kararlara katılma, iletişim, yöneticilerin tutum ve davranışları, denetim biçimi, çalışma koşulları, yükselme ve gelişme olanakları, mesleki güvence, mesleki görünüm, örgütsel olanaklar, rol çatışması-rol belirsizliği, insan ilişkileri, öğrencilerin tutum ve davranışları, velilerin tutum ve davranışları boyutlarına ilişkin görüşleri ile öğretmenlerin cinsiyetleri, kıdemleri, pansiyonlu okuldaki görev süreleri, mezun olduğu fakülteye, öğretmenlerin en son eğitim-öğretim derecesi, branşları gibideğişkenlere göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir.

4.2.1. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Algılamalarının Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Analizi

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamaları ve kaynaklarının öğretmenlerin cinsiyet grubuna göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği ve ilişkisi çözümlenmiştir. Bu araştırmada kullanılan, öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları ölçeğinin on üç alt boyutu ve boyut farkı gözetilmeksizin ölçeğin toplam skorları temel alınarak yapılan cinsiyet değişkenine göre yapılan çözümlenmenin sonuçları aşağıda değerlendirilmiştir.

Ölçeğinin bir bütün olarak öğretmenlerin cinsiyetlerine göre yapılan T testi analizi $t = 0,331$, $P = 0,741$ olarak örgütsel stres algılaması ile öğretmenlerin cinsiyeti arasında $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılaşma olmadığını göstermektedir.

4.2.2. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Algılamalarının Öğretmenlerin, Öğretmenliğe Başlama Süresine Göre Analizi

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamaları ve kaynaklarının öğretmenlerin mesleki kıdemlerine (öğretmenliğe başlama süresine) göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği ve ilişkisi çözümlenmiştir.

Ölçeğin bir bütün olarak öğretmenlerin cinsiyetlerine göre yapılan T testi analizi $t=0,196$, $P=0,845$ olarak örgütsel stres algılaması ile öğretmenlerin mesleki kıdem süresi (öğretmenlik mesleğine başlama yılı) arasında $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılaşma olmadığını göstermektedir.

4.2.3. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Algılamalarının Öğretmenlerin, Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Alma Süresine Göre Analizi

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamaları ve kaynaklarının öğretmenlerin mesleki kıdemlerine (öğretmenliğe başlama süresine) göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği ve ilişkisi çözümlenmiştir.

Ölçeğin bir bütün olarak öğretmenlerin cinsiyetlerine göre yapılan T testi analizi $t=0,196$, $P=0,845$ olarak örgütsel stres algılaması ile öğretmenlerin mesleki kıdem süresi (öğretmenlik mesleğine başlama yılı) arasında $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılaşma olmadığını göstermektedir.

4.2.4. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Algılamalarının Öğretmenlerin Mezun Olduğu Fakültelerine Göre Analizi

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamaları ve kaynaklarının öğretmenlerin mezun olduğu fakülteye göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği ve ilişkisi çözümlenmiştir.

Ölçeğin bir bütün olarak öğretmenlerin cinsiyetlerine göre yapılan T testi analizi $t=0,196$, $P=0,845$ olarak örgütsel stres algılaması ile öğretmenlerin mezun olduğu fakülte arasında $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılaşma olmadığını göstermektedir.

4.2.5. Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Algılamalarının Öğretmenlerin En Son Eğitim Derecesine Göre Analizi

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamaları ve kaynaklarının öğretmenlerin mezun olduğu fakülteye göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği çözümlenmiştir.

Ölçeğin bir bütün olarak öğretmenlerin en son eğitim derecesine göre yapılan T testi analizi; örgütsel stres algılaması ile öğretmenlerin en son eğitim derecesi arasında $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılaşma olmadığını göstermektedir.

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres algılamaları ve kaynaklarının öğretmenlerin branşına göre ilişkisi çözümlenmiştir. Bu çözümlenmeye göre öğretmenlerin branşı ile örgütsel stres algılaması arasında $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki gözlenmemektedir.

5. SONUÇ

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları ve algılamaları iki bölümden oluşan anket aracılığıyla analiz edilmiştir. Anketin birinci bölümünde öğretmenlerin özelliklerini içeren sorular, ikinci bölümde de

örgütsel stres kaynaklarına ilişkin algılarını ölçmeyi amaçlayan 13 alt boyut, 70 sorudan oluşan ölçek maddeleri yer almaktadır.

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları ve algılamalarına ilişkin yapılan bu araştırma, 2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılında Denizli il sınırları içerisinde yer alan 15 adet pansiyonlu ortaöğretim kurumunda yapılmış, araştırmaya 258 öğretmen cevaplayıcı olarak katılmıştır. Öğretmenlere ilişkin araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlara göre;

- Öğretmenlerin % 63,6'sını erkekler, % 36,4'ünü kadınlar meydana getirmektedir. Pansiyonlu ortaöğretim kurumları, nöbet ve benzeri uygulamalar nedeniyle bayan öğretmenler tarafından daha az tercih edilen okullar durumundadır.
- Öğretmenlerin mesleki % 53,5'ini 001-010 yıldan beri öğretmenlik yapanlar, % 46,5'ini de 011 yıl ve daha uzun süreden beri öğretmenlik yapanlar oluşturmaktadır.
- Öğretmenlerin, pansiyonlu ortaöğretim kurumunda görev alma süreleri incelendiğinde, % 93'ünü 001-010 yıldan beri pansiyonlu ortaöğretim kurumunda görev yapan, % 7'sini 011 yıl ve daha uzun süreden beri pansiyonlu ortaöğretim kurumunda görev yapan öğretmenler meydana getirmektedir.
- Öğretmenlerin % 54,3'ünü sosyal bilimler (140 öğretmen), % 22,1'ini (57 öğretmen) fen-matematik bilimleri, % 8,1'ini güzel sanatlar ve spor bilimleri (21 öğretmen) ve % 15,5'ini meslek dersleri (40 öğretmen) branşı öğretmenleri meydana getirmektedir.
- Öğretmenlerin % 58,1'ini eğitim fakültesi mezunu, % 41,9'unu da eğitim fakültesi dışındaki fakültelerden mezun olan öğretmenler oluşturmaktadır.
- Öğretmenlerin % 77,9'unu lisans mezunu, % 20,1'ini yüksek lisans mezunu öğretmenler meydana getirmektedir.

Pansiyonlu Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynağının analizi, örgütsel stresin öğretmenlerin "cinsiyet", "öğretmenlik süresi", "öğretmenlik mesleğine kaynaklık eden mezun oldukları "fakülte", "en son eğitim derecesi" ve "branşlarına göre farklılaşma ve ilişki düzeyini analiz etmek için öncelikle dağılımın normallik bilgisayarı ortamında analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığını ortaya koymak amacıyla Kolmogrov-Smirnov, ve Shapiro-Wilk normallik testleri kullanılmıştır. Kolmogrov-Smirnov Normallik Testi anlamlılık düzeyi $P>0.05$, Shapiro-Wilk Testinin anlamlılık düzeyi $p>0.05$ olduğu için araştırmanın verilerinin normal dağılım özelliği gösterdiğini kabul edilmiş, analizler bu kabule göre yapılmıştır.

Pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları ve algılamasına ilişkin kullanılan ölçeğin 13 alt boyutu esas alınarak yapılan çözümlemeye göre;

Birinci alt boyutu oluşturan "kararlara katılım" ankette beş soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin "kararlara katılım konusunda" stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde kısmen katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. Kararlara katılım konusunda en yüksek stres kaynağını "okutulacak derse ilişkin kitabın ve diğer eğitim araç-gereçlerinin saptanmasında öğretmenlerin görüşlerinin alınmaması" oluşturmaktadır.

İkinci alt boyutu oluşturan "iletişim boyutu" ankette beş soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin "iletişim boyutunda" stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde kısmen katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. İletişim

boyutu konusunda “çevresel kaynaklardan yararlanabilmek için çevredeki etkili kişi ve gruplar ile sağlıklı diyalogun kurulamaması en yüksek stres algılaması olarak açığa çıkmaktadır.

Üçüncü alt boyutu oluşturan “yöneticilerin tutum ve davranışları” ankette altı soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin “yöneticilerin tutum ve davranışları boyutunda” stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde kısmen katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. Yöneticilerin tutum ve davranışları boyutu konusunda “yöneticilerin öğretmenlere eşit davranmaması” ve “yöneticilerin farklılığa ve eleştiriyeye tahammül edememesi” en yüksek stres algılaması olarak açığa çıkmaktadır.

Dördüncü alt boyutu oluşturan “denetim boyutu” ankette “altı soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin “denetim boyutunda” stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde kısmen katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. Denetim boyutu konusunda “denetmenlerin gerekli bilgi ve yeterliliğe sahip olmaması”, “denetimin öğretmenlere önceden haber vermeden yapılmaması”, “denetimin bir baskı ve cezalandırma aracı olarak kullanılması”, “öğretmenlerin etkinliklerinin belirlenmiş ölçütlere göre değerlendirilmemesi” ve “değerlendirmede objektif davranılmaması” en yüksek stres algılaması olarak açığa çıkmaktadır.

Beşinci alt boyutu oluşturan “öğretmenlerin çalışma koşulları” ankette on bir soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin “çalışma koşulları” stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde kısmen katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. Çalışma koşulları boyutu konusunda “eğitim-öğretim ile ilgili mevzuatın sık, sık değiştirilmesi”, “ders dışı etkinliklere (sosyal faaliyetlere) ayıracak zamanın kalmaması” ve “eğitim araç-gereçlerinin eksikliğinin” en yüksek stres algılaması olarak açığa çıkmaktadır.

Altıncı alt boyutu oluşturan “yükselme ve gelişme olanakları” ankette beş soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin “yükselme ve gelişme olanakları” stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. Yükselme ve gelişme olanakları boyutu konusunda yükselme ve gelişme olanaklarının önemli bir örgütsel stres kaynağı olduğu açığa çıkmaktadır.

Yedinci alt boyutu oluşturan “mesleki güvence” ankette üç soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin “mesleki güvence” stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde kısmen katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. Mesleki güvence boyutu konusunda “meslekte güvenceyi ve çeşitli baskılar karşısında öğretmenlerin korunmasını sağlayacak yasal dayanakların yetersizliği” ve “mesleki örgütlenme yetersizliği” en yüksek stres kaynağı olarak gözükmektedir.

Sekizinci alt boyutu oluşturan “mesleki görünüm” ankette beş soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin “mesleki görünüm” stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre “mesleki görünüm” öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları arasında önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Dokuzuncu alt boyutu oluşturan “örgütsel olanaklar” ankette dört soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin “örgütsel olanaklar” stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre “örgütsel olanaklar” öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları arasında önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Onuncu alt boyutu oluşturan “rol çatışması ve rol belirsizliği” ankette üç soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin “rol çatışması ve rol

belirsizliği” stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde kısmen katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre “rol çatışması ve rol belirsizliği” alt boyutunda “öğrencilerin, yöneticilerin ve velilerin, öğretmene ilişkin farklı beklentiler içinde olmaları” ve “öğretmenlerden, görev alanlarına girmediğine inandığı işleri yapmasının istenmesi” en yüksek stres algılaması olarak ortaya çıkmaktadır.

On birinci alt boyutu oluşturan “insan ilişkileri” ankette altı soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin “insan ilişkileri” stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde kısmen katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre “insan ilişkileri” öğretmenler açısından önemli bir örgütsel stres kaynağı olarak görülmektedir.

On ikinci alt boyutu oluşturan “öğrencilerin tutum ve davranışları” ankette yedi soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin “öğrencilerin tutum ve davranışları” stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre “öğrencilerin tutum ve davranışları” öğretmenler açısından önemli bir örgütsel stres kaynağı olarak görülmektedir.

On üçüncü alt boyutu oluşturan “velilerin tutum ve davranışları” ankette dört soru aracılığıyla analiz edilmiş, bu analizin sonucunda öğretmenlerin “velilerin tutum ve davranışları” stres algılamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde katılıyorum düzeyinde çıkmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre “velilerin tutum ve davranışları” öğretmenler açısından önemli bir örgütsel stres kaynağı olarak görülmektedir.

Araştırmanın temel problemini oluşturan pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarının öğretmenlerin “cinsiyet”, “mesleki kıdem”, “pansiyonlu ortaöğretim kurumlarında çalışma süresi”, “öğretmenlerin mezun olduğu fakülte”, “öğretmenlerin en son eğitim-öğretim derecesi” ve “branşlarına” göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği ve örgütsel stresi oluşturan 13 alt boyutla bu özellikleri arasında anlamlı ilişki olup olmadığı Tukey (t) Testi ile çözümlenmiş, bu çözümlenmeye göre anlamlı farklılaşma ve ilişki gözlenmemiştir.

REFERENCES

- Aslan, M., (1995). *Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları* [Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Atkinson, J.M. (1994). *Copingwithstress at work*. London: Harper Collins.
- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Smith, E.E. & Hilgard, E.R. (1987). *Introduction to psychology*. (9th ed.). NY: Hartcourt Brace Javanovich.
- Aydın, M., (2000). *Eğitim Yönetimi*, Hatipoğlu Basım ve Yayım.
- Balcı, A., (2000). *İş Stresi*, Nobel Yayın Dağıtım.
- Balaban, J. (2000). Temel Eğitimde Öğretmenlerin Stres Kaynakları ve Başa Çıkma Teknikleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7), 188-195.
- Cam, E. (2011). Çalışma yaşamında stres ve kamu kesiminde kadın çalışanlar. *Journal of Human Sciences*, 8(1).
- Can, H., Aşan, Ö., & Aydın, E. M. (2006). *Örgütsel Davranış*. Arıkan Yayınları, İstanbul.
- Demirtaş, H., & Güneş, H. (2002). *Eğitim yönetimi ve denetimi sözlüğü*. Anı.

- French, J. R., & Caplan, R. D. (1972). Organizational stress and individual strain. *The failure of success*, 30(66), 61-77.
- Cheng, H. J., & Flanagan, J. G. (1994). Identification and cloning of ELF-1, a developmentally expressed ligand for the Mek4 and Sek receptor tyrosine kinases. *Cell*, 79(1), 157-168.
- Goldberger, L. & Breznitz, S. (1982). *Handbook of stress*. NY: TheFreePress.
- Greenberg, J. & Baron, R.A. (1997). *Behavior in organizations*. (6th ed.). NJ: PrenticeHall.
- Ivancevich, J. M., Matteson, M. T., & Konopaske, R. (1990). *Organizational behavior and management*.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Motowidlo, S. J., Packard, J. S., & Manning, M. R. (1986). Occupational stress: its causes and consequences for job performance. *Journal of applied psychology*, 71(4), 618-629.
- Pehlivan, İ., (1995). *Yönetimde Stres Kaynakları*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Pehlivan, İ., (1993). *Eğitim Yönetiminde Stres Kaynakları* [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara].
- Russell, D.W., Altmaier, E. & Van Velzen, D. (1987). Jobrelatedstress, socialsupport, and burnoutamong classroom teachers. *Journal of Applied Psychology*, 72(2), 269-274.
- Zeyyat, S., & Melek, T. (2001). *Örgütsel Psikoloji*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Selye, H. (1974). *Stress without distress*. In Psychopathology of human adaptation (pp. 137-146). Boston, MA: Springer US.
- Selye, Hans (1982), *The Stress of Life*. New York: Mcgraw-Hill Book.
- Steers, M. R., (1981). *Introduction to Organizational Behavior*. California: Good Year Publishing Company Inc.
- Sucuoğlu, B. & Kuloğlu N. (1996). Özürlü çocuklarla çalışan öğretmenlerde tükenmişliğin Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*. 10(36), 44-60.
- Şimsek, M. Ş., Akgemici, T., Çelik, A. (2001). *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türker, E., (2009). *Örgütsel Stres Faktörleri ile Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki ve Lise Öğretmenleri Üzerinde Bir Uygulama* [Yüksek lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul].
- Yıldırım, Y., (2010). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okullarındaki Görevli Akademisyen Personelin Örgütsel Stres ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Doktora Tezi, 19 Mayıs Üniversitesi: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun]